



**Кукурудз Р.О.,  
асистент кафедри земельного та  
екологічного права ЗДУ**

## **ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОЇ РЕГЛАМЕНТАЦІЇ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВ ТА ОБОВ'ЯЗКІВ КОРИСТУВАЧІВ МИСЛИВСЬКИХ УТІДЬ**

Потреба дослідження правової регламентації прав і обов'язків користувачів мисливських утідь породжена, попри важливе значення і завдання, що ставляться перед галуззю мисливського господарства, недостатньою увагою до нього з боку фахівців-правників. Проте детальна, науково обґрунтована регламентація обсягу прав і обов'язків користувачів мисливських утідь сприятиме оптимізації природокористування, підвищенню ефективності діяльності, спрямованої на відтворення природних ресурсів (у тому числі об'єктів тваринного світу), зменшенню негативного впливу на довкілля з боку природокористувачів, запобіганню проявам браконьєрства, іншим правопорушенням щодо об'єктів навколишнього природного середовища, і, як наслідок, реалізації конституційних положень щодо права на безпечне довкілля, повноцінне довкілля, здорове життя.

Отже, спробуємо окреслити основну проблематику у сфері регламентації земельних прав та обов'язків користувачів мисливських утідь і визначити деякі пропозиції щодо удосконалення законодавства з цих питань.

Проблеми юридичного визначення прав та обов'язків користувачів можна поділити на кілька груп. Передусім слід зазначити, що згідно з Законом "Про мисливське господарство і полювання", поняття "мисливські утіддя" охоплює комплекс ділянок, правовий режим яких визначається різними галузями законодавства, зокрема, земельного, лісового, водного, екологічного, природоохоронного. Тому для більш-менш детального визначення кола прав і обов'язків користувачів мисливських утідь треба звертатися до багатьох нормативних актів, а не лише до спеціального мисливського законодавства.

З цього випливає важлива, і, на мій погляд, типова для України проблема, пов'язана з особливостями формування відповідного законодавства. Спеціалізований закон, який заклав нові, сучасні основи ведення мисливського господарства, було ухвалено у 2000 році. Проте з 2002 року набрав сили новий Земельний кодекс України, який докорінно змінив засади регулювання земельних відносин.

Його ухвалення порушило питання про узгодження статусу землекористувачів і користувачів мисливських утідь. Реформування цивільного та господарського законодавства також зумовить потребу внесення певних змін. До того ж, практика застосування мисливського законодавства складається вельми повільно, пропозиції щодо його вдосконалення тільки починають надходити. Дедалі більше фахівці останнім часом наголошують на нагальній потребі поліпшення законодавства про мисливське господарство, певна робота у цьому напрямі ведеться, але брак дієвих груп впливу в парламенті призводить до уповільнення процесу систематизації мисливського законодавства.

Закон "Про мисливське господарство і полювання" передбачає два види користувачів мисливських утідь: це, передусім, спеціалізовані мисливські господарства, а також інші юридичні особи, за умови створення у їхньому складі спеціалізованих підрозділів для ведення мисливського господарства. До того ж, за формами власності усіх користувачів можна також умовно поділити на дві групи: з одного боку, державні і комунальні (бо їхній статус дуже близький), а, з іншого боку, - недержавні.

Користування мисливськими угіддями є спеціальним природокористуванням, а тому потребує окремого дозволу з боку уповноважених державою органів. Таким чином, сам лише факт отримання у користування чи власність земельної ділянки, потенційно придатної для ведення мисливського господарства (мисливських угідь), ще не породжує права ведення мисливського господарства на цих угіддях.

Основні права та обов'язки користувачів мисливських угідь передбачені Законом "Про мисливське господарство і полювання". Однак, у силу зазначених вище причин, правовий статус користувачів мисливських угідь на цьому не висчерпується.

Вони також мають права і несуть обов'язки, передбачені законами "Про охорону навколишнього природного середовища", "Про тваринний світ". Правовий статус користувачів мисливських угідь - земле- і водокористувачів регулюється Лісовим, Земельним, Водним кодексами.

Також окремо слід зупинитися на тому, що Закон "Про мисливське господарство і полювання" та Лісовий кодекс, які були ухвалені до набрання чинності новим Земельним кодексом, вступають у суперечку з його положеннями. Ці акти виходять з наявності двох категорій землекористувачів: постійних і тимчасових. Новий Земельний кодекс, запровадивши повноцінне право приватної власності на землю, визначив, що основними правовими режимами використання земель є власність і оренда, залишивши режим постійного користування лише за державними і комунальними юридичними особами. Основними категоріями землекористувачів стали землевласники і землекористувачі (і постійні, і тимчасові). Зазначені закони досі не враховують цієї важливої зміни і регулюванню прав землевласників уваги не приділяють, проте детально регламентують права постійних землекористувачів. За таких обставин дискримінаційним виглядає положення закону "Про мисливське господарство і полювання" в аспекті надання переважного права на користування мисливськими угіддями власникам та постійним користувачам земельних ділянок, а також користувачам мисливських угідь, які продовжують строк користування цими угіддями, бо за нинішніх умов це передусім державні і комунальні підприємства.

Користувачі мисливських угідь-землекористувачі і землевласники мають такі земельні права:

- самостійно господарювати на землі;

- власності на посіви і насадження сільсько-господарських та інших культур, на вироблену сільськогосподарську продукцію;

- використовувати у встановленому порядку для власних потреб наявні на земельній ділянці загальнопоширені корисні копалини, торф, лісові насадження, водні об'єкти, а також інші корисні властивості землі;

- на відшкодування збитків у випадках, передбачених законом;

- споруджувати житлі будинки, виробничі та інші будівлі і споруди.

До загальних земельних обов'язків користувачів мисливських угідь-землекористувачів і землевласників віднесено:

- забезпечення використання земельних ділянок за цільовим призначенням;

- своєчасна сплата земельного податку або орендної плати;

- дотримання прав власників суміжних земельних ділянок та землекористувачів;

- підвищення родючості ґрунтів та збереження інших корисних властивостей землі;

- своєчасне надання відповідним органам відомості про стан і використання земель та інших природних ресурсів;

- дотримання правил добросусідства та обмежень, пов'язаних з установленням земельних сервітутів та охоронних зон;

- збереження геодезичних знаків, протиерозійних споруд, мереж зрошувальних і осушувальних систем.

Проте, зазначені права та обов'язки належать за сучасних умов передусім державним і комунальним користувачам мисливських угідь. Приватні користувачі через високі ціни не можуть собі дозволити оформити права на земельні ділянки мисливських угідь і тому змушені укладати договори не лише з органом у галузі мисливського господарства про умови ведення мисливського господарства, але й землевласниками чи землекористувачами (як правило, з відповідними радами). Земельний кодекс передбачає спеціальний статус земельних ділянок, переданих для потреб мисливського господарства. Через те, що орендну плату за чинним порядком плати за землю з усієї території мисливських угідь брати нереально, у Земельному кодексі передбачено можливість запровадження договором з землевласником (про який, власно кажучи, і йдеться у Законі про мисливське господарство) такого обмеження права земельної ділянки мисливських угідь як установлення умов надання права полювання, вилучує риби в установленій час і в установленому порядку.

За таких умов договір оренди землі користувачем мисливських угідь має укладатися лише в частині площі будівель та інших об'єктів, споруджених для потреб мисливського господарства. Отже, користувачі мисливських угідь, що не мають спеціального права на земельні ділянки, мають такі спеціальні земельні права, які реалізуються за згодою власників або користувачів земельних ділянок:

- будувати на мисливських угіддях потрібні будівлі та біотехнічні споруди;
- вирощувати кормові культури, створювати захисні насадження;
- проводити штучне обводнення;
- здійснювати інші заходи, пов'язані з веденням мисливського господарства, які не суперечать законодавству та інтересам власників або користувачів земельних ділянок.

Незалежно від перебування земельних ділянок мисливських угідь у користуванні чи у власності користувачів мисливських угідь вони мають такі спеціальні земельні обов'язки, що випливають з їхнього статусу:

- виділення земельних ділянок для охорони і відтворення мисливських тварин;
- забезпечення упорядкування мисливських угідь;
- недопущення погіршення екологічного стану мисливських угідь;
- вивчення характеристик мисливських угідь і подання цієї інформації відповідним органам.

У зв'язку з тим, що, як уже було зазначено, далеко не завжди користувачі мисливських угідь мають земельні ділянки, вважаю за доцільне до переліку їхніх прав, передбаченого законом про мисливське господарство, додати право на отримання відшкодування вартості будівель, споруд та іншого наружного майна, яке належить їм на праві власності, у разі переходу права користування мисливськими угіддями від них до інших користувачів.

Гарантії прав користувачів мисливських угідь вкрай потрібно доповнити положенням, що у разі дострокового припинення права користування мисливськими угіддями, яке сталося не з ініціативи або вини їх користувача, йому відшкодовуються витрати на проведені протягом останніх трьох років комплексні заходи, спрямовані на охорону і відтворення, в тому числі штучне, мисливських тварин, покращення середовища перебування тварин, а також повна вартість робіт з останнього упорядкування цих угідь. Зазначені витрати мають відшкодовуватися за рахунок нового користувача цих угідь або органу, який прийняв таке рішення.

Справляння плати за користування мисливськими угіддями вважаю доцільним запровадити поетапно, або взагалі відстрочити приблизно на 5 років.

Загалом слід зазначити, що чинний закон про мисливське господарство не в повній мірі відповідає сучасним умовам і запитам користувачів мисливських угідь, суперечить новим спеціальним законодавчим актам. Приведення у відповідність з Земельним кодексом потребує і Лісовий кодекс. У законі ж про мисливське господарство доцільно якнайшвидше чітко визначити права користувачів мисливських угідь, а також механізм реалізації їхніх прав, а саме, порядок закріплення мисливських угідь, продовження права користування ними, строки провадження відповідних процедур. Детальної регламентації потребують особливості оренди земельних ділянок для користувачів мисливських угідь, відносини з землевласниками і землекористувачами, аспекти власності на мисливських тварин тощо.